

A Bit. harmadik könyvének rendelkezései tekintetében mentesített, kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyeket érintő egyes kérdések

1. TÉNYÁLLÁS

A Magyar Nemzeti Bank (**MNB**) részére állásfoglalás kibocsátásával kapcsolatos beadványt (**Megkeresés**) benyújtó intézmény (**Kérelmező**) a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyekre vonatkozó szabályozással összefüggésben kérte az MNB állásfoglalását.

A Megkeresés szerint az utazáshoz kapcsolódó biztosításokat értékesítő utazási irodák tipikusan a biztosításközvetítőkre vonatkozó szabályok alóli törvényi mentesítés – a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény (**Bit.**) 368. § (1) bekezdésében szereplő előírás – alapján, „*speciális kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyként ('Bagatell KBT') folytatják*” biztosításértékesítői tevékenységüket. Ezt a piaci gyakorlatot érintik a Bit. 2019. január 1. napjától hatályos rendelkezései, elsősorban a Bit. 373/A. § (2) bekezdése, amelynek értelmében a „*kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személy ('KBT') egyidejűleg több megbízó megbízását biztosításértékesítési tevékenység végzésére nem fogadhatja el*”. Az új előírás alapján ugyanis több biztosító („*tipikusan azon biztosító társaságok melyek az utazási irodák számára (...) vagyoni biztosítékot nyújtanak*”) úgy módosítja a már megkötött, utazási biztosítás értékesítésére vonatkozó megállapodásait (**Értékesítési Megállapodás**), hogy az értékesítéssel megbízott utazási irodát „*KBT-nek*” – tehát a biztosításközvetítőkre vonatkozó szabályok alól nem mentesített kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személynek – minősíti, majd erre tekintettel kiköti, hogy az utazási iroda nem jogosult más biztosító versengő termékét értékesíteni, illetve a biztosító írásbeli hozzájárulásával értékesítheti más biztosító nem versengő termékét.

2. A JOGKÉRDÉS

A Kérelmező a következőkre nézve kérte az MNB állásfoglalását:

- (i) Tartalmaz-e a Bit. olyan szabályt, amely „*egy megbízóhoz köti*” a biztosításközvetítésre vonatkozó szabályok alól kivett – utasbiztosítást értékesítő, ám a „*Bagatell KBT kritériumainak megfelelő*” – utazási irodát?
- (ii) Az ilyen utazási iroda és az őt megbízó biztosító együttesen (az Értékesítési Megállapodásban) rendelkezhetnek-e oly módon, hogy az utazási iroda tekintetében „*a KBT-kre vonatkozó szabályokat*” – tehát a biztosításközvetítőkre vonatkozó szabályok alól nem mentesített kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyekre nézve irányadó előírásokat – alkalmazzák?
- (iii) A tényállás keretében ismertetett biztosítói gyakorlat (az Értékesítési Megállapodásnak az 1. pontban írtak szerinti módosítása) összhangban áll-e a Bit. 130/A. § (2) bekezdésével, amely alapján a biztosítók nem hozhatnak olyan intézkedéseket, amelyek arra ösztönözhetik a biztosításértékesítőket, hogy bizonyos biztosítási terméket ajánljanak az ügyfélnek, amikor más, az ügyfél igényeinek jobban megfelelő biztosítási terméket is ajánlhatnának?
- (iv) A „*becsületesség és tisztesség minimum követelményei milyen kötelezettséget hárítanak*” az utazási irodára és a biztosítóra, mint az Értékesítési Megállapodásban részes felekre?

3. A KÉRELMEZŐ ÁLLÁSPONTJA

3.1. A Megkeresés hivatkozott többek között a Bit. egyes rendelkezéseire, valamint a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (**PSZÁF**) Felügyeleti Tanácsának 4/2008. (XII.04) számú – a közvetítői tevékenységgel kapcsolatos visszaélések megelőzéséről, a közvetítők ellenőrzéséről, pénzkezelési és dokumentációs kérdéseiről szóló – ajánlására (**PSZÁF Ajánlás**).¹ Utóbbi szövegéből a Kérelmező idézte egyebek mellett a függő biztosításközvetítőre vonatkozó, az I.7. pontban szereplő meghatározást² azzal, hogy bár az alapján a „*kiegészítő tevékenységként biztosítási értékesítő tevékenységet folytató személyek bizonyos feltételek mellett függő közvetítőnek minősülnek*”, a

¹ <https://www.mnb.hu/letoltes/2008-xii-4>

² „Az ajánlás szempontjából a függő biztosításközvetítő egy biztosító biztosítási termékeit, vagy több biztosító egymással nem versengő biztosítási termékeit közvetíti. Függő biztosításközvetítőnek minősül az a biztosításközvetítő is, aki a közvetítést a főtevékenységéhez kapcsolódó termékre vagy szolgáltatásra vonatkozóan, azt kiegészítő tevékenységként végzi, amennyiben az ügyféltől biztosítási díjat, a biztosítótól pedig az ügyfélnek járó összeget nem vesz át. A függő biztosításközvetítő a biztosítási szerződést a biztosítóval fennálló munkaviszonya keretében vagy a biztosító megbízása alapján közvetíti.” (PSZÁF Ajánlás I.7. pont)

biztosításértékesítési irányelvre³ (IDD), illetve a Bit. azt implementáló előírásaira tekintettel a PSZÁF Ajánlás hivatkozott része „nyilvánvalóan meghaladottá vált”. Előadta továbbá, hogy a Bit. jelenleg hatályos rendelkezései a biztosításértékesítők „4 fő kategóriáját különböztetik meg: i) a biztosító közreműködőit ii) a biztosítás közvetítőket iii) a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyeket (KBT) iv) a speciális kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyeket (Bagatell KBT)”. Jellemzően az utóbbi – a Bit. 368. § (1) bekezdése szerinti törvényi mentesítés feltételeinek megfelelő – személyek körébe tartoznak az utazási biztosítást értékesítő utazási irodák, így azok tekintetében a biztosításközvetítőkre, illetve a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyekre vonatkozó előírásokat nem kell alkalmazni akkor, ha a Bit. eltérően nem rendelkezik. Ilyen eltérő rendelkezés, a Bit. 368. § (1) bekezdése szerinti személyekre kivételként történő hivatkozás ugyanakkor nem szerepel a Bit. 2019. január 1. napjától hatályos 373/A. §-ában, így a Megkeresés szerint „a Bit. nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely azt mondaná, hogy az utazási irodák – feltételezve, hogy megfelelnek a 368. § (1) bekezdésnek – csak egy megbízó megbízását fogadhatják el”.

3.2. A Kérelmező álláspontja szerint az utazási irodák és az őket megbízó biztosítók együttesen, szerződésben sem rendelkezhetnek úgy, hogy a Bit. 368. § (1) bekezdése szerint mentesülő személyekre eltérő (a törvényben meghatározott mentesítéssel nem érintett kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyre vonatkozó) előírásokat alkalmaznak, tekintetbe véve „a biztosítási közjog funkcióját és a szabályozás jellegét”, hogy „főként parancsoló, kötelező vagy tiltó jellegű normák” tartoznak ide, amelyre figyelemmel a Kérelmező álláspontja szerint a „jogalkotó szándéka a 368. § (1) bekezdésben egy a kötelezettek akaratára tekintet nélkül beálló kötelezettség megfogalmazása volt”.

3.3. A Megkeresés alapján továbbá a kifogásolt gyakorlatuk keretében az érintett biztosítók a Bit. 130/A. § (2) bekezdésével ellentétesen arra ösztönzik az utazási irodákat, hogy az ő terméküket ajánlják, illetve „minden jogalap nélkül (...) megfosztják az utazási irodákat attól, hogy az utazási irodába betérő ügyfelek igényeinek leginkább megfelelő biztosítási terméket ajánljanak”. E körben a Kérelmező hivatkozott a PSZÁF Ajánlásra, amely – álláspontja szerint – „elmarasztalja azokat a pénzügyi szervezeteket, melyek jogszabályi kötelezettség hiányában írnak elő a felekre terhebb szabályokat”.⁴

3.4. A Kérelmező által előadottak szerint az Értékesítési Megállapodások módosítására irányuló javaslatot tevő biztosítók „kizárólag akkor felelnek meg a Bit. 130/A. § (1) bekezdésében foglalt becsületesség és tisztesség követelményeinek”, amennyiben az Értékesítési Megállapodásban részes felek „igazoltan tudomással bírnak arról, hogy a módosított rendelkezések (...) kikötése nem a biztosítási közjog rendelkezéseiből fakad, hanem kizárólag a felek elhatározásán alapul”. A Kérelmező álláspontja szerint ettől eltérő esetben felvetődhet, hogy az egyes érintett biztosítók szerződésmódosítási javaslata a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 5. §-ában tiltott magatartásnak minősül, mivel harmadik személlyel (az utazási irodával szerződött másik biztosítóval) fennálló gazdasági kapcsolat felbontását vagy ilyen kapcsolat létrejöttének megakadályozását célzó tisztességtelen felhívásnak tekinthető.

4. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

4.1. A PSZÁF Ajánlás időpontjában hatályos korábbi, egyebek mellett a biztosításközvetítési irányelvnek⁵ (IMD) való megfelelést szolgáló biztosítási törvény – a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (Régi Bit.) – függő biztosításközvetítőnek minősítette azt a biztosításközvetítőt is, aki a közvetítést a főtevékenységéhez kapcsolódó termékre vagy szolgáltatásra vonatkozóan, azt kiegészítő tevékenységként végzi, amennyiben az ügyféltől biztosítási díjat, a biztosítótól pedig az ügyfélnek járó összeget nem vesz át [Régi Bit. 33. § (5) bekezdés]. Egy korábbi felügyeleti állásfoglalásnak⁶ megfelelően az ilyen személy a közvetítést „akár több biztosító megbízásából, azok egymással versenyzőnek minősülő termékeire vagy szolgáltatásaira vonatkozóan” is végezhet.

³ Az Európai Parlament és a Tanács 2016. január 20-i (EU) 2016/97 irányelve a biztosítási értékesítésről.

⁴ Ezzel összefüggésben a Kérelmező a PSZÁF Ajánlás IV.7. pontjának következő mondatát idézte: „[a] tapasztalatok szerint a pénzügyi szervezetek a közvetítők kiválasztása és átvilágítása során nem járnak el körültekintően (így különösen: erkölcsi bizonyítványok megléte, minimális képzettségi elvárások alkalmazása ott is, ahol ilyen kötelezettséget jogszabály nem rögít).”

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2002. december 9-i 2002/92/EK irányelve a biztosítási közvetítésről.

⁶ „A főtevékenységéhez kapcsolódóan, annak kiegészítéseként – akár több biztosító megbízásából, azok egymással versenyzőnek minősülő termékeire vagy szolgáltatásaira vonatkozóan – biztosításközvetítést végző személy is függő biztosításközvetítőnek minősül, amennyiben biztosítási díjat nem vesz át, illetve az ügyfélnek járó összeget nem fizet ki” (<http://felugyelet.mnb.hu/data/cms2103132/biztk12.pdf>)

A 2016. január 1. napjától hatályos Bit. által meghatározott közvetítői struktúrában belül elkülönülnek a független biztosításközvetítők (az ügyfél megbízásából eljáró alkuszok) és a függő (tehát a biztosítóval fennálló jogviszony alapján tevékenykedő) biztosításközvetítők. Utóbbiak körébe az IDD implementálását megelőzően, 2018. február 22. napjáig – a Bit. 4. § (1) bekezdés 34. pontjának megfelelően – egyrészt az egyidejűleg több biztosító egymással versengő biztosítási termékeit közvetítő többes ügynökök, másrészt az ügynökök tartoztak. Az ügynökök kategóriája azokat a biztosításközvetítőket foglalta magába, akik:

- a) egy biztosító biztosítási termékeit vagy több biztosító egymással nem versengő biztosítási termékeit közvetítik;
- b) a biztosításközvetítői tevékenységet – akár több biztosító egymással versengő biztosítási termékeit – a főtevékenységükhöz kapcsolódó termékre vagy szolgáltatásra vonatkozóan, azt kiegészítő tevékenységként végzik, ha a biztosítótól az ügyfélnek járó összeget nem vesznek át.

Az IDD implementálása során módosult a függő biztosításközvetítők köre: megszűnt a közvetítést kiegészítő tevékenységként végző ügynökök – a Bit. 2018. február 22. napjáig hatályos 4. § (1) bekezdés 34. pont b) alpontja szerint versengő termékek közvetítésére is jogosult függő biztosításközvetítők – törvényi kategóriája.⁷

4.2. Míg az IMD a biztosításközvetítői tevékenység európai uniós szintű szabályozását célozta, az IDD hatálya tágabb körre vonatkozik, így az irányelv érinti – a biztosításközvetítők mellett – a biztosítók saját értékesítési tevékenységét, valamint a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyeket is.⁸

2018. február 23. napjától hatályosak a biztosítási törvénynek az IDD előírásait átültető – az egyes törvények biztosítási, illetve pénzforgalmi tárgyú jogharmonizációjával kapcsolatos módosításáról szóló 2017. évi CXLV. törvény (**Módtv.**) által megállapított – rendelkezései, amelyek az irányelvvel összhangban a biztosítási termékek valamennyi értékesítési csatornájára kiterjedő szabályozást tartalmaznak. Új, a biztosításértékesítők közé tartozó, ugyanakkor a biztosításközvetítőkön kívüli kategóriaként határozza meg a Bit. a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyeket:

- (i) biztosításértékesítő bármely biztosításközvetítő, kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személy vagy biztosító, míg a
- (ii) biztosításközvetítő az a természetes vagy jogi személy, aki javadalmazás ellenében biztosításközvetítői tevékenységet végez, kivéve – többek között – a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyt (ideértve a Bit. 368. § (1) bekezdése szerinti személyt is). [Bit. 4. § (1) bekezdés 15. és 126. pont]

A Bit. 4. § (1) bekezdés 125. pontja alapján a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személy (**Kiegészítő Közvetítő**) jelenti azon – a CRR⁹ 4. cikk (1) bekezdés 1. és 2. pontjában meghatározott hitelintézetektől vagy befektetési vállalkozástól eltérő – természetes vagy jogi személyt, aki (az őt megbízó biztosító, többes ügynök vagy alkusz felelősségvállalása mellett) javadalmazás ellenében a főtevékenységéhez kapcsolódóan kiegészítő jelleggel végez kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet, amennyiben a következő feltételek mindegyike teljesül:

- a) a személy fő szakmai tevékenysége nem a biztosítási értékesítés;
- b) a közvetített biztosítási termék kiegészítője valamely szolgáltató által kínált terméknek vagy nyújtott szolgáltatásnak;
- c) a közvetített biztosítási termék nem tartalmaz életbiztosítási vagy felelősségi kockázatot, kivéve, ha az ilyen életbiztosítási vagy felelősségi kockázat fedezete kiegészíti a személy által fő szakmai tevékenységeként kínált terméket vagy nyújtott szolgáltatást;
- d) a biztosítótól az ügyfélnek járó összeget előzetesen nem vesz át.

A Bit. 2019. január 1. napjától hatályos 373/A. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a Kiegészítő Közvetítő megbízója csak biztosító, csak alkusz vagy csak többes ügynök lehet. A törvény emellett előírja, hogy a Kiegészítő Közvetítő:

- egyidejűleg több megbízó megbízását biztosításértékesítési tevékenység végzésére nem fogadhatja el [Bit. 373/A. § (2) bekezdés], valamint hogy

⁷ E személyek tevékenységével kapcsolatban a Bit. 452/K. § (2)-(3) bekezdései tartalmaznak átmeneti rendelkezéseket.

⁸ Az IMD-t hatályon kívül helyező IDD preambulának (8) pontja alapján annak biztosítása érdekében, hogy az értékesítési csatornától függetlenül azonos szintű védelem érvényesüljön, az irányelvnek – a biztosítók és biztosításközvetítők mellett – ki kell terjednie olyan más piaci szereplőre („*például utazási ügynökökre vagy gépjármű-bérbeadó cégekre*”) is, amelyek kiegészítő jelleggel értékesítenek biztosítási termékeket, kivéve, ha teljesítik a mentességre vonatkozó feltételeket. Utóbbival kapcsolatban az IDD preambulának (15) pontja rögzíti, hogy az irányelvet nem kell alkalmazni azokra a személyekre, akik a biztosítási értékesítést melléktevékenységként végzik, amennyiben a biztosítási díj nem halad meg egy bizonyos összeget, továbbá ha a fedezett kockázatok korlátozottak, illetve a biztosítás valamely áruhoz vagy szolgáltatáshoz kapcsolódhat.

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. június 26-i 575/2013/EU rendelete a hitelintézetekre és a befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról.

- kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységének végzésére mással további megbízási vagy munkavégzésre irányuló – munkaviszonynak nem minősülő – egyéb jogviszonyt nem létesíthet. [Bit. 373/A. § (4) bekezdés]

4.3. Az IMD preambulának (13) pontja alapján az irányelvet nem kellett alkalmazni többek között azokra a személyekre, akik – bizonyos szigorú feltételek teljesülése mellett – a biztosításközvetítői tevékenységet melléktevékenységként végzik. („*This Directive should not apply to persons practising insurance mediation as an ancillary activity under certain strict conditions.*”) Ezzel összhangban vette ki az irányelv hatálya alól az IMD 1. cikk (2) bekezdése az ott meghatározott valamennyi feltételt teljesítő személyeket.

A Bit. 368. § (1) bekezdésének 2018. február 22. napjáig hatályos szövege (ahogyan az egy korábbi felügyeleti állásfoglalásban¹⁰ is szerepel) az IMD 1. cikk (2) bekezdésének való megfelelést szolgálta. A biztosítási törvény e rendelkezése biztosítási közjogi szempontból kivette a biztosításközvetítőkre vonatkozó szabályok alól azokat a személyeket (az ún. bagatell közvetítőket), akik ugyan biztosításokat értékesítenek, azonban ezt a tevékenységet mindössze a jogszabályban meghatározott, korlátozott körben – a Bit. 368. § (1) bekezdés a)-f) pontjaiban szereplő feltételeknek együttesen megfelelően – folytatják.

4.4. Az IDD módosította a szabályozás alóli mentesség lehetőségét, azt a biztosítási értékesítők új típusa, a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyek („*ancillary insurance intermediaries*”) számára biztosítja akkor, amennyiben:

- az általuk kínált, valamely szolgáltató termékéhez vagy szolgáltatásához képest kiegészítő jellegű biztosítás egyes meghatározott kockázatokra (például az utazás lemondására, a poggyász elveszésére) nyújt fedezetet:
- a biztosítási termék díja nem haladja meg az irányelvben meghatározott összegeket.

Az irányelvi rendelkezésekkel összhangban egyes Kiegészítő Közvetítők mentesülnek a biztosításközvetítésre vonatkozó szabályok alól, így – a Bit. 368. § (1) bekezdése alapján, főszabály szerint – a Bit. biztosításközvetítőkről és a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyekről szóló harmadik könyvének rendelkezéseit nem kell alkalmazni arra a Kiegészítő Közvetítőre (**Mentesített Kiegészítő Közvetítő**), akinek tevékenysége kizárólag olyan biztosítási szerződések közvetítésére terjed ki, amelyek az alábbi feltételeknek együttesen megfelelnek:

- a) a biztosítási szerződés kiegészítője valamely szolgáltató által kínált terméknek vagy nyújtott szolgáltatásnak és a következőkre nyújt fedezetet:
 - aa) ezen szolgáltató által kínált termék meghibásodásának, törésének, elvesztésének vagy károsodásának kockázatára, vagy az e szolgáltató által kínált szolgáltatás igénybevétele elmaradásának kockázatára, vagy
 - ab) ezen szolgáltatónál megrendelt utazáshoz kapcsolódva a poggyász elvesztésére vagy sérülésére és egyéb kapcsolódó kockázatokra, valamint
- b) nem haladja meg
 - ba) a biztosítási szerződés arányos éves biztosítási díja személyenként a hatszáz eurót, vagy
 - bb) a személyenként fizetett biztosítási díj a kettőszáz eurót, és az a) pont szerinti szolgáltatás nyújtásának időtartama legfeljebb három hónap.

A Bit. meghatározza, amikor – a fenti főszabály alóli kivételként – a harmadik könyvének valamely előírását a Mentésített Kiegészítő Közvetítőkre is alkalmazni kell, így például az intézményi belső nyilvántartásba vétel követelménye [Bit. 369. § (2a) bekezdés, 412. § (1) bekezdés] vagy a közvetítői jutalékjogosultság [Bit. 375/B. § (5) bekezdés] esetében.

4.5. Amint az a Módtv. indoklásában szerepel, az IDD a „*tájékoztatási követelményekre vonatkozó általános elvként határozza meg (...) az ügyfelek legjobb érdekében történő becsületes, tisztességes és szakszerű eljárást, valamint az olyan javadalmazás tilalmát, amely ellentétes az ügyfelek legjobb érdekében való eljárás kötelezettségével*”.¹¹ Ennek nyomán a Bit. – az IDD 17. cikkében szereplő, a biztosításértékesítőket terhelő tájékoztatási követelmények és üzletviteli szabályok körében meghatározott általános elvet átültetve – előírja többek között, hogy a biztosítóknak, illetve a biztosításközvetítőknak becsületesen, tisztességesen, szakszerűen, az ügyfelek legjobb érdeke szerint kell eljárniuk. A biztosítók és biztosításközvetítők nem hozhatnak olyan – különösen javadalmazással összefüggő – intézkedéseket, amelyek arra ösztönözhetik a biztosításértékesítőket, hogy bizonyos biztosítási terméket ajánljanak

¹⁰ „A Bit. 368. § (1) bekezdésének, valamint a 2002/92/EK Irányelv 1. cikkének (2) bekezdésének értelmezésével összefüggő kérdések” ([http://alk.mnb.hu/data/cms2454406/tmpE37F.tmp\(14793501\).pdf](http://alk.mnb.hu/data/cms2454406/tmpE37F.tmp(14793501).pdf))

¹¹ Indokolás a Módtv.-nek a Bit. 130/A. §-át beiktató 150. §-ához.

az ügyfélnek, amikor más, az ügyfél igényeinek jobban megfelelő biztosítási terméket is ajánlhatnának. [Bit. 130/A. §, 378. § (6) bekezdés]

4.6. A felek – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 1:3. § (1) bekezdésének megfelelően – a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni.

Amennyiben a Ptk. nem tiltja, a felek egyező akarattal eltérhetnek a kötelmeknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó közös szabályaitól. [Ptk. 6:1. § (3) bekezdés] A szerződési szabadság keretében továbbá a felek szabadon köthetnek szerződést, szabadon választhatják meg a másik szerződő felet, valamint szabadon állapíthatják meg a szerződés tartalmát, és – ha a Ptk. az eltérést nem tiltja – szerződéseknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályaitól egyező akarattal eltérhetnek. [Ptk. 6:59. §]

4.7. A Tptv. 5. §-a alapján tilos máshoz olyan tisztességtelen felhívást intézni, amely harmadik személlyel fennálló gazdasági kapcsolat felbontását vagy ilyen kapcsolat létrejöttének megakadályozását célozza. A fenti előírás megsértése (a tiltott bojkottfelhívás) a Tptv. 3-7. §-ához fűzött indokolás szerint a piaci kapcsolatok megzavarásának egyik esete; az erre vonatkozó előírásokat a Tptv.-nek a tisztességtelen verseny tilalmával kapcsolatos II. fejezete tartalmazza, és az e fejezetben foglalt rendelkezések megsértése miatti eljárás lefolytatását a Tptv. 86. § (1) bekezdése a bíróság hatáskörébe utalja.

5. AZ MNB ÁLLÁSPONTJA

5.1. Amint az az MNB honlapján megtalálható, *„Állásfoglalás kéressel kapcsolatos eljárások és elvek”* című tájékoztatóban¹² is szerepel, a jogszabályok által meghatározott körön kívül az MNB-nek nincs hatásköre – többek között – szerződések, termékek, üzleti megoldások, folyamatok jogi megfelelőségének előzetes, általános vizsgálatára. Állásfoglalás kiadására jellemzően jogszabályi rendelkezések értelmezése, illetve keretjellegű normatív rendelkezések tartalommal való feltöltése vonatkozásában kerül sor. Az állásfoglalás kiadása nem hatósági ügy, arra nem vonatkoznak hatósági eljárásokban irányadó határidők, és bármely tevékenységnek, üzleti döntésnek, jogügyletnek (illetve ezek elhatározásának, megkezdésének, végrehajtásának) az MNB állásfoglalásától való függővé tétele kizárólag az állásfoglalást kérő személy felelőssége. A jelen állásfoglalásban foglaltak nem értelmezhetőek a Megkeresésben írtakkal érintett szerződések, üzleti megoldások jogszabályi megfelelőségével kapcsolatos felügyeleti álláspontként, az MNB célja a jelen – nem kötelező erejű – állásfoglalás kiadásával összefüggésben az, hogy a Kérelmező annak ismeretében alakíthassa ki saját jogi álláspontját.

5.2. A PSZÁF Ajánlásnak a Megkeresésben hivatkozott I.7. pontja többek között a közvetítést kiegészítő tevékenységként végző (a biztosításközvetítőkre vonatkozó szabályok alá tartozó) ügynököket érintette, amelyek egyfajta kivételként – a biztosítási törvényben előírt feltételek szigorú betartásával, meghatározott termékkörben – akár több biztosító egymással versengő termékeit is közvetíthették. Az ilyen függő biztosításközvetítők az ügynöki tevékenységüket kizárólag a főtevékenységükhöz kapcsolódó termékre vagy szolgáltatásra vonatkozóan, azt kiegészítő tevékenységként végezheték, és e körbe volt sorolható például (a Bit. 369. §-ához fűzött kommentárban¹³ írtaknak megfelelően) a *„casco biztosításokat értékesítő gépjármű-kereskedő, vagy az általa folyósított kölcsönök mellé hitelfedezeti biztosítást értékesítő bank”*.

A minimum harmonizációt előíró IDD *„fogalmi rendszere alapján”* – a Módtv. indokolása szerint – szükségessé vált a *„Bit. személyi hatályának módosítása”,* így megjelent a *„kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személy kategóriája is”*. Ide tartoznak az *„olyan biztosításértékesítést folytató személyek, melyek fő szakmai tevékenysége nem a biztosítási értékesítés, csak olyan biztosítási termékeket értékesítenek, amelyek kiegészítő jellegűek valamely áruhoz vagy szolgáltatáshoz, és az érintett biztosítási termékek nem tartalmaznak életbiztosítást vagy felelősségi kockázatot, kivéve, ha az ilyen fedezet kiegészíti a közvetítő által fő szakmai tevékenységként kínált árut vagy szolgáltatást.”* A Módtv. az indokolása alapján figyelembe vette továbbá, hogy az IDD hatálya *„nem terjed ki azokra a személyekre, akik a biztosítási értékesítést mellétevékenységként végzik, ha a biztosítási díj nem halad meg egy bizonyos összeget, továbbá a fedezett kockázatok korlátozottak. Az ilyen jellegű biztosítás valamely áruhoz vagy*

¹² <http://www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas/allasfoglalasok/allasfoglalas-keressel-kapcsolatos-eljarasok-es-elvek>

¹³ Kommentár a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., szerkesztette: Kovács Zsolt)

szolgáltatáshoz kapcsolódhat. Ennek megfelelően az ilyen személyeket a Bit. biztosításközvetítőkre vonatkozó rendelkezéseinek hatálya alól is ki kell venni.” A fentiekre is tekintettel a Bit. rendelkezései:

- (i) már nem ismerik a közvetítői tevékenységet kiegészítő jelleggel, eltérő főtevékenység mellett – de akár versengő termékekre nézve – folytató ügynökök kategóriáját;
- (ii) új értékesítői típusként meghatározzák a Kiegészítő Közvetítőt (ennek során a jogalkotó – az irányelvi definíciót kiegészítve, pontosítva – a fenti (i) pontban említett ügynökök korábbi fogalmát is figyelembe vette¹⁴);
- (iii) egyértelművé teszik, hogy egy Kiegészítő Közvetítőnek a biztosításértékesítési tevékenysége vonatkozásában egyidejűleg csak egy megbízója lehet;
- (iv) kiveszik a biztosításközvetítésre vonatkozó szabályok alól a Mentésített Kiegészítő Közvetítőket, tehát az olyan Kiegészítő Közvetítőket, akik teljesítik a törvényben meghatározott – a biztosítással érintett fedezet körével és a biztosítási díjjal összefüggő – mentességi feltételeket.

A Bit. 4. § (1) bekezdés 125. pontjában írt – a Kiegészítő Közvetítő fogalmát meghatározó – követelmények megfelelően irányadóak a Kiegészítő Közvetítők közé tartozó Mentésített Kiegészítő Közvetítőkre is. A Megkeresésben hivatkozott korlátozás, a Bit. 373/A. § (2) bekezdése ugyanakkor a biztosítási törvény XXVI. („A biztosításközvetítők és a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenységet végző személyek működésére vonatkozó közös szabályok” című) fejezetében, a biztosításközvetítői és a kiegészítő biztosításközvetítői tevékenység alapvető feltételei között található. Ennek megfelelően a megbízók számával kapcsolatos korlátozást csak akkor kellene kötelezően, kógens jelleggel alkalmazni a Mentésített Kiegészítő Közvetítőkre, ha a törvény – a mentésítésnek a Bit. 368. § (1) bekezdésében szereplő főszabálya alóli kivételként – kifejezetten ilyen módon rendelkezne.

5.3. A Ptk. kommentárjában¹⁵ foglaltakkal egyezően a szerződési szabadság elvének egyik eleme a szerződési tartalom alakításának szabadsága: a „szerződésről felek szükségleteik és érdekeik kölcsönös egyeztetése alapján határozzák meg szerződésük tartalmát. Nyilvánvalóan ez a helyzet, ha valamely kérdést a törvény vagy más jogszabály egyáltalán nem szabályoz.” Amennyiben egy kérdésre nézve létezik jogszabályi előírás, azonban az diszpozitív, engedő jellegű, akkor attól – így a kötelmi, illetve szerződési jognak a „felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó” szabályaitól – a felek főszabály szerint egyező akarattal, konszenzussal eltérhetnek. Kötelezően érvényesülnek ugyanakkor az eltérést nem engedő (kógens) rendelkezések, amelyek esetében a felek egyező akarattal sem köthetnek érvényesen a jogszabálytól eltérő megállapodást. E körben felmerülhet a relativitás, amely – a „gyengébb felet” védő, klauzálisan kógens szabályok¹⁶ mellett – „megjelenhet akként is, hogy a kötelező, eltérést nem engedő jelleg valamilyen irányban érvényesül csak”, továbbá „a relativitás állhat abban is, hogy absztrakt jelleggel nem – hanem csak az egyedi esetben – lehetséges meghatározni a szabály kógens vagy diszpozitív jellegét, illetve a kógens/diszpozitív tartalom pontos mibenlétét, terjedelmét.”¹⁷

Ahogy arra a Megkeresés is utalt, a kógens jogi normák körébe tartoznak a Bit.-ben foglalt közjogi, a biztosításértékesítő típusaival kapcsolatos – egyebek mellett az IDD előírásainak való megfelelést (és így az „értékesítővel szembeni egyenlő bánásmód és az ügyfelek védelme” biztosítását¹⁸ is) célzó – szabályok, amelyek kötelező erejét nem befolyásolja valamely, a biztosítási piacon tevékenykedő felek közötti megállapodás. Az értékesítői kategóriáknak a Bit.-ben szereplő meghatározásától nyilvánvalóan nem lehetséges szerződésben eltérni, tehát egy biztosító és egy biztosításértékesítő sem határozhatja meg a megbízott értékesítő típusát (és ezáltal a rá nézve előírt alapvető működési feltételeket) a tevékenységétől, tényleges jellemzőitől, releváns tényeitől eltérően. Ennek megfelelően az Értékesítési Megállapodásban sem lehetséges Kiegészítő Közvetítőnek „minősíteni” egy Mentésített Kiegészítő Közvetítőt akkor, ha ez nem áll összhangban a Bit. vonatkozó rendelkezéseivel, ha az adott személy tevékenysége kizárólag olyan biztosítási szerződések közvetítésére terjed ki, amelyek a Bit. 368. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek együttesen megfelelnek. De olyan irányú eltérés sem lehetséges, amely – a Bit. 373/A. § (2) bekezdésében foglalt korlátozást sértve – biztosítói hozzájárulás alapján teszi lehetővé egy Kiegészítő Közvetítő számára egyidejűleg „más biztosító nem versengő termékének” értékesítését is.

¹⁴ A Bit. a Kiegészítő Közvetítők esetében is tiltja, hogy a biztosítótól az ügyfélnek járó összeget előzetesen átvegyenek, továbbá rögzíti a Kiegészítő Közvetítők vonatkozásában, hogy azok a főtevékenységükhöz kapcsolódóan végzik a kiegészítő közvetítői tevékenységet.

¹⁵ Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Wolters Kluwer Kft., szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter)

¹⁶ Ide sorolható például a fogyasztói biztosítási szerződés egyoldalúan kógens szabályainak meghatározása. [Ptk. 6:455. §]

¹⁷ Jójárt Eszter: Diszpozitivitás a régi és az új Polgári Törvénykönyvben (Magyar Jog, 2014/12., 674-685. o.)

¹⁸ Az IDD preambulumának (5) pontja szerint „[b]iztosítási termékeket többfajta személy és intézmény értékesíthet, úgy mint ügynök, alkuusz, „bankbiztosítási” közvetítő, biztosító, utazási ügynök vagy akár gépjármű-bérbeadó cég. Az értékesítővel szembeni egyenlő bánásmód és az ügyfelek védelme megköveteli ezen irányelv alkalmazását mindezen személyek és szervezetek vonatkozásában.”

A Bit. 368. § (1) bekezdése ugyanakkor nem zárja ki, hogy a Mentésített Kiegészítő Közvetítő (akire nézve „nem kell” alkalmazni a Bit. harmadik könyvének rendelkezéseit) megállapodás alapján teljesítse a Kiegészítő Közvetítőkre irányadó egyes („szigorúbb”) jogszabályi feltételeket, tehát olyan szerződéses kötelezettségeket vállaljon, amelyeknek törvény alapján egyébként nem kellene eleget tennie. (Így például az ügyféligények magasabb szintű kiszolgálása érdekében fokozott szakmai képzési, továbbképzési követelményeket is teljesíthet.) Ennek megfelelően a Bit. azt sem tiltja, hogy a felek – konszenzussal, akár a Kiegészítő Közvetítőre irányadó korlátozó rendelkezéseket alapul véve – úgy állapodjanak meg, hogy a Mentésített Kiegészítő Közvetítő nem fogadja el másik megbízó biztosításértékesítési tevékenység végzésére vonatkozó egyidejű megbízását. Ennek során nyilvánvalóan szem előtt kell tartani az irányadó jogszabályi rendelkezéseket, így a tisztességtelen verseny tilalmára vonatkozó versenyjogi előírásokat, valamint a jóhiszeműség és tisztesség polgári jogi alapelvét. Célszerű továbbá figyelembe venni, hogy a Mentésített Kiegészítő Közvetítőknak a biztosításközvetítők, Kiegészítő Közvetítők működésére vonatkozó szabályok alkalmazási köréből való kivételére irányuló jogalkotói szándék egyebek mellett azzal jár együtt, hogy egy Mentésített Kiegészítő Közvetítőként tevékenykedő utazási iroda esetében az ügyfél akár több biztosító termékei közül is választhat, amely elősegítheti az igényeinek jobban megfelelő biztosítás megkötését.

5.4. Annak megítélése, hogy az Értékesítési Megállapodásnak a Kérelmező által leírt módosítása során megfelelően érvényesültek-e a Ptk. és a Tptv. rendelkezései, aligha lenne lehetséges pusztán a Megkeresésben foglaltak alapján. Emellett az MNB – az 5.1. pontban már hivatkozott tájékoztatónak is megfelelően – kizárólag konkrét jogkérdésben foglal állást, és a jelen állásfoglalás keretei nem biztosítanak lehetőséget arra, hogy pénzügyi felügyeleti hatóságként absztrakt, általános jelleggel adjon értelmezést a jóhiszeműség és tisztesség alapelvéből fakadó kötelezettségek tekintetében, illetve arra nézve, hogy az alapelv sérelme milyen esetben járhat együtt a Tptv. 5. §-ában tilalmazott magatartás megvalósulásával. Az MNB – a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 4. § (9) bekezdése és 39. § (1) bekezdés i) pontja szerinti feladatkörében – a Bit. hatálya alá tartozó szervezetek, személyek és tevékenységek felügyeletét látja el, és nem tartozik hatáskörébe a felügyelt intézmények, személyek közötti magánjogi jogviszonyokból eredő vitás kérdések megítélése, illetve bírósági hatáskörbe tartozó egyedi (így például a jóhiszemű joggyakorlás követelményének esetleges sérelmét vagy a bojkottfelhívás tilalmának érvényesülését érintő) jogviták elbírálása. Itt jegyzi meg az MNB, hogy a jóhiszeműség és tisztesség alapelve a Ptk. bevezető rendelkezései között szerepel és „a polgári jogi viszonyokban követendő eljáráshoz” kapcsolódóan határoz meg „etikai megalapozottságú általános és objektív zsinórmértéket”.¹⁹ Ehhez képest az ügyfél legjobb érdeke szerinti eljárásra vonatkozó elvet megfogalmazó – a Megkeresésben idézett – előírás, a Bit. 130/A. §-a a biztosítási termékek terjesztésével, ügyfélforgalommal, az ügyfelek tájékoztatásával összefüggő közjogi előírások között található, és elsősorban a biztosítási piacon működő intézmények ügyfelekkel szembeni becsületes és tisztességes magatartásának, szakszerű értékesítési tevékenységének biztosítását célozza, így legfeljebb közvetve érintheti a Kérelmező által vázolt – főként a biztosításértékesítő és megbízója magánjogi viszonyai körébe tartozó – biztosítói gyakorlatot. A Kérelmező továbbá a PSZÁF Ajánlás IV.7. pontja esetében túlságosan általánosító következtetést vont le egy általa kiragadott olyan szövegrészből, amely a szabályozási környezet megfelelő ismeretének hiányából eredő téves, indokolatlan intézményi gyakorlatot kifogásolta.

5.5. Mindezek alapján a Mentésített Kiegészítő Közvetítőkre valóban nem kell kötelező jelleggel alkalmazni a Bit. 373/A. § (2) bekezdésében szereplő korlátozást. A biztosítási közjogi szabályok ugyanakkor önmagukban nem tiltják, hogy a biztosításértékesítési tevékenységre irányuló szerződésben részes felek – egyező akarattal, az adott ügy körülményeire figyelemmel és a polgári, illetve versenyjogi szabályozással összhangban – a Mentésített Kiegészítő Közvetítő számára olyan, a megbízók egyidejű számának korlátozására irányuló (többlet)kötelezettséget állapítsanak meg, amelyet egy Kiegészítő Közvetítőnek jogszabály alapján kell teljesítenie. Megjegyzi ugyanakkor az MNB, hogy ilyen jellegű megállapodás megkötése 2019. január 1. napját megelőzően is felmerülhetett, azt aligha indokolhatja pusztán a Bit. 373/A. § (2) bekezdésének hatályba lépése, illetve a Bit. 373/A. § (2) bekezdésében foglalt korlátozásnak a Mentésített Kiegészítő Közvetítőként működő utazási irodákra való indokolatlan alkalmazása csorbíthatja azt a jogalkotói célkitűzést, hogy a biztosítási védelmet kereső ügyfelek több biztosítási termék közül választhassanak igényeik megfelelő kielégítése érdekében.

2019. augusztus 28.

¹⁹ Ptk. Kommentár a Ptk. 1:3. §-ához.